

Костянтин ФОМІЧОВ[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький, Україна)

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Розглянуто семантичний та доктринальний підходи до тлумачення принципів, а також запропоновано авторське визначення принципів державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю як основоположні вихідні засади, що мають системний, імперативний характер та спрямовані на регулювання процесу формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю.

Аргументовано необхідність вивчення системи принципів, у контексті державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю, підкреслюючи як теоретичний, так і практичний сенс. Автором наведено підходи вітчизняних науковців до класифікації принципів. У статті також продемонстровано принципи соціальної захищеності осіб з інвалідністю, що закріплені у міжнародно-правових та національних нормативних актах.

Звпропоновано авторський підхід до класифікації принципів державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю. Так, серед принципів запропоновано виокремлювати дві групи, а саме: загальносистемні та спеціалізовано-структурні, що в свою чергу поділяються на цільові, функціональні та організаційно-процесуальні.

Ключові слова: принцип, державна політика, реалізація державної політики, соціальна захищеність, особа з інвалідністю.

Постановка проблеми. Соціальна захищеність осіб з інвалідністю завжди була пріоритетним напрямком соціальної політики держави. Статтею 3 Конституції України закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Україна як соціальна держава, поділяючи загальноновизнані світовою спільнотою ідеї та засади людиноцентристського підходу, спрямовує функціонування всього державного механізму на покращення добробуту населення, сприяє дієвій реалізації соціального забезпечення членів суспільства, у тому числі – осіб з інвалідністю, та є регулятором і стабілізатором соціальної ситуації в країні в контексті досліджуваного питання.

Принципи державної політики у сфері формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю мають безперечно важливе значення для змістовного наповнення адміністративно-правової діяльності суб'єктів владних повноважень та інших стейкхолдерів правовідносин, що складаються у цій сфері, а також конкретизації чітких цілей та вектору його завдань.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Теоретичну базу дослідження становлять наукові доробки вітчизняних науковців, таких як: М. Авраменко, С. Богданова, Н. Борецька, І. Безсонова, Н. Дементьєва, О. Дяченко, В. Кондратенко, С. Коханчука, Л. Миськів, В. Роман, Є. Соболя, А. Терещенка та ін.

Мета статті полягає у вивченні основних принципів державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю на підставі аналізу національних законодавчих актів.

Виклад основного матеріалу. Семантично принципи визначені у Академічному тлумачному словнику як основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку; правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства [1].

Слід зазначити, що формування та реалізація соціальної захищеності осіб з інвалідністю здійснюється колом суб'єктів, визначеним законодавством.

Так, відповідно до статті 1 Закону України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні” державна політика у досліджуваній сфері здійснюється центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями (незалежно від форми власності і господарювання, виду діяльності і галузевої належності), їх філіями, відділеннями, представництвами, що ведуть окремий облік результатів фінансової та господарської діяльності, банки та інші фінансові установи, а також представництвами іноземних юридичних осіб (у тому числі міжнародних організацій), які використовують працю найманих працівників – громадян України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України (далі – підприємства, установи та організації), фізичними особами, які використовують найману працю, залучають представників громадських об’єднань осіб з інвалідністю до підготовки рішень, що стосуються прав та інтересів осіб з інвалідністю [2].

Глумачні словники української мови та іноземні словники визначають слово “принцип” наступним чином: 1) основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеології; засада [3]; 2) особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось [4]; 3) основна ідея або правило, яке пояснює або контролює процеси, які відбуваються або механізми, що працюють [5]; 4) комплексний і фундаментальний закон, доктрина або припущення [6]; 5) моральне правило або переконання, яке допомагає у розумінні, що є правильним, а що неправильним, і як це може вплинути на ті чи інші дії [7].

У своєму підході до інтерпретації права Еміліо Бетті, юрист, адвокат, романіст і філософ-герменевтик, використовував етимологічну аргументацію, щоб продемонструвати, що принцип в техніко-юридичному значенні необхідно розуміти як “початок стандарту або всіх стандартів і критеріїв у країні в історичний момент”. Тобто, така теза встановлює явище “принципів” поза системою або навіть над нею, але водночас науковець стверджував, що «принципи» є як зовнішнім, так і внутрішнім джерелом системи [8].

На думку сучасника Ю. Волошина, термін «принцип» вживається у декількох значеннях: 1) основні засади вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо); 2) внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей і діяльності [9, с. 110].

Деякі з юристів, вважають, що принципами державного регулювання є керівні правила, основні положення, норми поведінки, що відображають найбільш загальні стійкі риси законів і закономірностей управління, яких необхідно дотримуватись в управлінській діяльності [10, с. 81].

Слід зазначити, що власне у контексті досліджуваної проблематики принципи розуміємо як основоположні вихідні засади, що мають системний, імперативний характер та спрямовані на регулювання процесу формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю.

Доцільно деталізувати та класифікувати принципи формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю.

Насамперед, варто наголосити на основних керівних принципах, які лежать в основі Конвенції про права осіб з інвалідністю, всього їх вісім:

1. Повага до притаманної гідності, індивідуальної самостійності, включаючи свободу власного вибору та незалежність людини.
2. Недискримінація.
3. Повна та ефективна участь та включення до суспільства.
4. Повага до різноманіття та прийняття людей з обмеженими можливостями як частини людського різноманіття та гуманності.
5. Рівність можливостей.
6. Доступність.
7. Рівність між чоловіками та жінками.
8. Повага до розвитку можливостей дітей-інвалідів та повага до права дітей-інвалідів на збереження своєї ідентичності [11].

У цілому, національний законодавець дотримується вищезазначених принципів

Конвенції про права осіб з інвалідністю, а практичний вплив принципів відображений у Національному плані дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року [12].

Говорячи про принципи соціальної захищеності осіб з інвалідністю, варто звернути увагу на приписи Рекомендації R(92) 6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про послідовну політику щодо осіб з інвалідністю, нею передбачено таке:

«Послідовна та глобальна політика на підтримку інвалідів та осіб, яким загрожує небезпека стати інвалідами, має бути спрямована на:

- профілактику або усунення інвалідності, запобігання її погіршенню та пом'якшення її наслідків;
- гарантію повної та активної участі в житті суспільства;
- допомогу інвалідам для того, щоб вони могли жити незалежно, за своїм волею.

Це постійний і динамічний процес взаємної адаптації, з одного боку, інвалідів, які живуть за своїм бажанням, вибором та здібностями, які необхідно максимально розвивати, і, з іншого боку, суспільства, яке має надавати їм свою підтримку, вживши конкретних та необхідних заходів для забезпечення рівності можливостей» [13].

Тож, підсумуємо, основні практичні засади формування державної політики щодо соціальної захищеності осіб з інвалідністю, вироблені світовим співтовариством, у найзагальнішому вигляді зводяться до таких:

- уряд відповідальний за впровадження системи, яка працює на усунення умов, що ведуть до інвалідності, та вирішення питань, пов'язаних з наслідками інвалідності;
- уряд повинен забезпечити інвалідам можливість досягти однакового зі своїми співгромадянами рівня життя, у тому числі у сфері доходів, освіти, зайнятості, охорони здоров'я, участі у громадському житті. Комісія соціального розвитку ООН 1993 р. визначила, що непрацездатність осіб з інвалідністю створюється суспільством у більшій мірі, аніж спричинена дійсними фактами повної непрацездатності осіб з інвалідністю;
- особи з інвалідністю мають право жити у соціумі, де вони народилися, при цьому, світова спільнота засуджує ізоляцію інвалідів. Для цього суспільство має прагнути сформувати умови для незалежного проживання інвалідів (самозабезпечення, самодостатність та самореалізація у повсякденному житті);
- за інвалідами мають бути визнані права та обов'язки громадян даного суспільства. У компетенції держави знаходяться способи визнання, забезпечення та реалізації прав та обов'язків інвалідів як членів товариства;
- держава повинна прагнути рівномірності заходів щодо інвалідів на всій території країни, незалежно від того, де проживає інвалід (у місті, селі, адміністративній територіальній одиниці);
- при реалізації політики щодо інвалідів мають враховуватися особливості індивіда чи груп осіб з інвалідністю: всі інваліди через специфіку свого захворювання перебувають у різних початкових умовах, і задля забезпечення прав та обов'язків громадян країни щодо кожної групи осіб з інвалідністю проводиться свій комплекс заходів.

На думку О. Іванової, основні принципи формування соціальної політики щодо інвалідів необхідно узагальнювати до наступних:

- впровадження державою системи, спрямованої на усунення умов, що можуть призвести до стану інвалідності, а також розв'язання питань щодо наслідків цього стану;
- досягнення однакового рівня життя для осіб з інвалідністю, а саме у сфері доходів, освіти, зайнятості, охорони здоров'я, участі у суспільному житті;
- формування недискримінаційного суспільства, засудження ізоляції інвалідів;
- визнання прав і обов'язків осіб з інвалідністю на рівні з іншими громадянами суспільства, як його повноцінних членів;
- прагнення до загальнодоступності заходів щодо інвалідів на всій території країни, незалежно від того, де проживає інвалід (місто, село, адміністративна територіальна одиниця та ін.);
- врахування особливості інваліда або груп інвалідів: всі інваліди в силу специфіки свого захворювання перебувають у різних стартових умовах, і забезпечення прав і обов'язків громадян країни – кожної групи інвалідів вимагає свого комплексу заходів [14].

Слід зазначити, що С. Іваницький підкреслює різноманітність принципів у теорії права та наголошує на доцільності їх систематизації [15]. Деякі дослідники юридичної науки вважають, що класифікація принципів носить як теоретичний, так і практичний сенс.

Так, виокремлення принципів створює умови для більш якісного пізнання юридичної природи принципів, встановлення вертикальні і горизонтальні міжвидові зв'язки принципів права в контексті одного й того ж інституту права, визначення місця кожного принципу у системно-ієрархічній структурі права, а також формування комплексу рекомендацій щодо підвищення їх регулятивної ефективності [16].

Серед проаналізованих у ході дослідження підходів до класифікації принципів, на нашу думку необхідно звернути увагу на наступні.

Так, загалом, А. Колодій диференціює принципи права на загальноправові, що втілюють всезагальний характер та конкретизуються в окремих принципах кожної галузі права та на спеціальні, що модифікуються під впливом конкретної галузі [17, с. 43].

Подібного підходу дотримується К. Гнатенко, який наголошує, що поряд із загальними принципами права, притаманними у тому числі і праву соціального забезпечення, варто виокремлювати також галузеві правові принципи, які виступають характерними ознаками усіх тих процесів, трансформацій, перетворень, що відбуваються на цьому етапі історичного розвитку всередині конкретної галузі права [18].

У свою чергу, Н. Сушицькою запропоновано умовний поділ принципів соціального забезпечення на три групи: 1) єдині принципи права соціального забезпечення – такі, які характеризують усю галузь загалом (принцип соціального страхування, принцип допомоги, принцип соціального забезпечення, принцип соціальної солідарності тощо); 2) змістовні – тобто такі, за допомогою яких розкривається зміст права людини на соціальний захист у разі настання тих чи інших соціальних ризиків (принцип всезагальності соціального захисту; економічної та наукової обґрунтованості соціальних стандартів; заборона дискримінації та створення рівних прав і можливостей; універсальності (всебічності) соціального захисту; диференціація умов і рівня соціального захисту; незменшуваності обсягів і змісту соціальних виплат за прийняття нових законодавчих актів; гарантування державою встановлених прав); 3) формальні – ті, що характеризують якість юридичного механізму реалізації та забезпечення згаданого права (принцип реальності проголошених прав; юридичної ясності; захисту законних сподівань; збереження прав у сфері соціального захисту; судового захисту) [19, с. 56].

А. Куцою, у дисертаційному дослідженні наведено таку класифікацію принципів соціального захисту інвалідів: загальні (визначають систему соціального захисту інвалідів в цілому, фіксують вихідні начала будь-якого явища у цій сфері) та спеціальні (відображають особливості окремих напрямів соціального захисту інвалідів) [20].

Говорячи безпосередньо про підходи до класифікації принципів державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки, Д.О. Кошиков, здійснює її за такими напрямками: 1) принципи формування державної політики в сфері економічної безпеки; 2) принципи реалізації державної політики в сфері економічної безпеки [21].

О. Яковлев, вивчаючи принципи державної політики у сфері охорони праці, за основу вбачає саме їх функціональне спрямування та поділяє їх на: 1) загальні принципи, спрямовані на попередження та запобігання нещасним випадкам на виробництві, виробничому травматизму, іншій шкоді здоров'ю працівника, – пріоритет життя і здоров'я працівників; суцільний технічний контроль; комплексний підхід; економічні методи управління охороною праці; 2) принципи, що відображають загальний та спеціальний нагляд і контроль за охороною праці на загальнодержавному рівні, – незалежність від форм власності та виду діяльності; координація; міжнародне співробітництво; 3) принципи, що встановлюють гарантії для працівників, – соціальний захист працівників; інформація та навчання; адаптація до можливостей людини [22, с. 76].

Розглянувши представлені підходи науковців, можемо стверджувати, що підходи до класифікації принципів є багатогранними та не єдинонаправленими. Спробуємо у рамках дисертаційного дослідження запропонувати авторську цілісну систему принципів формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю. При цьому, акцентуємо увагу, що в основі всіх принципів лежить фундаментальна цінність реальної рівності. Тобто, кінцевою метою усіх принципів є просування реальної рівності для людей з обмеженими можливостями, і ця цінність має впливати на те, як тлумачаться всі принципи. Необхідно також зазначити, що вони не можуть бути досягнуті ізольовано один від одного, а тому при класифікації принципів варто брати до уваги єдність мети соціальної захищеності осіб з інвалідністю.

Спираючись на визначені підходи, пропонуємо розрізнити дві групи принципів формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з

інвалідністю: загальносистемні та спеціалізовано-структурні.

Відтак, до загальносистемних принципів необхідно відносити такі: повага до гідності та цінності осіб з інвалідністю, формування недискримінаційного суспільства, визнання прав та гарантування рівності участі у суспільному житті, сприяння автономії та незалежності осіб з інвалідністю, застосування принципу інклюзивності, сприяння соціальної інтеграції, застосування індивідуального підходу до кожного та ін.

У групі спеціалізовано-структурних принципів розкриваємо сутність власне формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю та виокремлюємо три підгрупи, а саме:

1. Цільові (принципи єдності мети державної політики щодо соціальної захищеності осіб з інвалідністю, послідовність та взаємоузгодженість заходів впливу стейкхолдерів на шляху до єдиної мети політики, розподіл та делегування цілей конкретним суб'єктам правозастосування).

2. Функціональні (формування належного нормативно-правового регулювання, закріплення функцій та повноважень відповідних державних органів та їх посадових осіб, відповідності впливу діяльності на конкретний об'єкт, забезпечення діяльності та підтримки громадських організацій,).

3. Організаційно-процесуальні (забезпечення форм та методів реалізації політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю, забезпечення заходів відповідного нагляду та контролю за реалізацією державної політики, стимулювання діяльності стейкхолдерів для досягнення мети державної політики).

Слід зазначити, що в процесі формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю, стейкхолдерам варто враховувати допущення протиріч принципів. Мається на увазі, що в процесі застосування принципів інколи виникають колізії, наприклад, автономія осіб з інвалідністю часто тлумачиться як така, що суперечить захисту їх безпеки. Однак, варто враховувати контекст, шляхом аналізу таких суперечностей та забезпеченню сприяння реальному впровадженню рівності осіб з інвалідністю у суспільстві.

Висновки. Таким чином, принципами формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю є основоположні вихідні засади, що мають системний, імперативний характер та спрямовані на регулювання процесу формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю. Серед принципів запропоновано виокремлювати дві групи, а саме: загальносистемні та спеціалізовано-структурні, що в свою чергу поділяються на цільові, функціональні та організаційно-процесуальні.

Список використаних джерел

1. Словник української мови: в 11 томах. Том 7, 1976. С. 693.
2. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>.
3. Словник іншомовних слів URL: <https://cutt.ly/N5CZ1VA>.
4. Словник української мови: в 11 томах. Том 7, 1976. Стор. 693. URL: <http://sum.in.ua/s/pruncyp>.
5. Cambridge dictionary. URL: <https://cutt.ly/95CZ8yQ>.
6. Merriam-webster dictionary. URL: <https://cutt.ly/Q5CZ7b7>.
7. Britannica/ Британський словник. URL: <https://cutt.ly/05CXwEh>.
8. Cervati, A. (2021). Emilio Betti: Interpretation of Law and Commitment of the Contemporary Jurist. *Critical Hermeneutics*, 5(1), 1-38. URL: <https://cutt.ly/05CXlpU>.
9. Волошин Ю.О. Принцип: в 6 т. / ред. Ю. С.Шемшученко. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2004. Т. 5. 736 с.
10. Публічне адміністрування в Україні: навч. посіб. / [за заг. ред. д-ра ф. наук, проф. В. В. Корженка, к.е.н., доц. Н.М. Мельтохової. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. 306 с.
11. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю: Міжнародний документ від 13.12.2006. URL: <https://cutt.ly/h5CZZSZ>.
12. Про затвердження Національного плану дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року: Розпорядження КМУ від 07.04.2021 № 285-р URL: <https://cutt.ly/s5CXvpa>.
13. Рекомендації R(92)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про послідовну політику щодо осіб з інвалідністю: Міжнародний документ від 09.04.1992. URL: <https://cutt.ly/K5CXnLp>.
14. Іванова О.Л. Соціальна політика : теоретичні аспекти. К.: Академія, 2003. 107 с.
15. Іваницький С.О. Принципи адвокатури. *Юридична Україна*. 2015. № 10–12. С. 117–130.
16. Бабенко А. М., Борисова О. О., Шаповалова І. О. Принципи права: поняття та класифікація. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 3(44), 2022. С. 3-7. URL: http://p.jv.nuoua.od.ua/v3_2022/1.pdf.

17. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 1998. 282 с.
18. Гнатенко К. В. Принципи соціального забезпечення – основа галузі права соціального забезпечення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 2 (31). С. 52-55.
19. Сухицька Н. В. Принципи соціального забезпечення населення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Т. 1. Вип. 6-2. С. 55-57.
20. Куца А. М.. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту інвалідів: автореф. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя. 2011. 18 с.
21. Кошиков Д. О. Принципи державно політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави. *Наукові записки. Серія: Право*. Випуск 7. Спецвипуск. 2019. С. 59-65.
22. Яковлев О. А. Принципи державної політики у галузі охорони праці. *Право та інновації*. № 2 (18) 2017. С. 75-80.

Надійшла до редакції 01.06.2023

References

1. Slovník ukrajinštiny: v 11 tomákh. (1976). [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Vol. 7. 693 p. [in Ukr.].
2. Pro osnovy sotsialnoi zakhychchenosti osib z invalidnistiu v Ukraini. (1991, March 21). [On the basics of social security for persons with disabilities in Ukraine]. *Zakon Ukrainy № 875-XII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>. [in Ukr.].
3. Slovník inšomovnykh slov. [Dictionary of foreign words]. URL: <https://cutt.ly/N5CZ1VA> [in Ukr.].
4. Slovník ukrajinštiny: v 11 tomákh.(1976). [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Tom 7. 693. URL: <http://sum.in.ua/s/pryncyp>. [in Ukr.].
5. Cambridge dictionary. Retrieved from: <https://cutt.ly/95CZ8yQ>.
6. Merriam-webster dictionary. URL: <https://cutt.ly/Q5CZ7b7>.
7. Britannica. Brytanskyi slovník. Britannica. British Dictionary. URL: <https://cutt.ly/05CXwEh>.
8. Cervati, A. (2021). Emilio Betti: Interpretation of Law and Commitment of the Contemporary Jurist. *Critical Hermeneutics*, 5(1), 1-38. URL: <https://cutt.ly/05CXlpU>.
9. Voloshyn, Yu.O. (2004). Pryntsyp. [Principle]. *Yurydychna entsyklopediia: V 6 t. Yu. S. Shemshuchenko. (ed.)*. Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia» imeni M. P. Bazhana. Vol. 5. 736 p. [in Ukr.].
10. Korzhavenko, V.V., & Meltiukhova, N.M. (Ed). (2011). Publichne administruvannia v Ukraini. [Public administration in Ukraine]. navch. posib. Kharkiv : Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr». 306. [in Ukr.].
11. Konventsiiia OON pro prava osib z invalidnistiu. (2006, December 13). [UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities]. Mizhnarodnyi dokument. URL: <https://cutt.ly/h5CZZSZ>. [in Ukr.].
12. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho planu dii z realizatsii Konventsii pro prava osib z invalidnistiu na period do 2025 roku. (2021, April 7). [On the approval of the National Action Plan for the Implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities for the period until 2025]. *Rozporiadzhennia KMU № 285-r*. URL: <https://cutt.ly/s5CXvpa>. [in Ukr.].
13. Rekomendatsii R (92) 6 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam pro poslidoynu polityku shchodo osib z invalidnistiu. (1992, April 9). [Recommendations R (92) 6 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to the member states on a consistent policy for persons with disabilities]. Mizhnarodnyi dokument. URL: <https://cutt.ly/K5CXnLp>. [in Ukr.].
14. Ivanova, O. L. (2003). Sotsialna polityka:teoretychni aspekty. [Social policy: theoretical aspects]. *Akademiia*. Issue 107. [in Ukr.].
15. Ivanytskyi, S.O. (2015). Pryntsypy advokatury [Principles of advocacy]. *Yurydychna Ukraina*. № 10–12, pp. 117–130. [in Ukr.].
16. Babenko, A. M., & Borysova, O. O., & Shapovalova, I. O. (2022) Pryntsypy prava: poniattia ta klasyfikatsiia. [Principles of law: concepts and classification]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Vypusk 3(44), 3-7. URL: http://pju.nuoua.od.ua/v3_2022/1.pdf. [in Ukr.].
17. Kolodii, A. M. (1998). Konstytutsiia i rozvytok pryntsypiv prava Ukrainy (metodolohichni pytannia).[Constitution and development of principles of Ukrainian law (methodological issues)]: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Kyiv, 282 p. [in Ukr.].
18. Hnatenko, K. V. (2020). Pryntsypy sotsialnoho zabezpechennia – osnova haluzi prava sotsialnoho zabezpechennia. [The principles of social security are the basis of the field of social security law]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Issue 2 (31), pp. 52-55. [in Ukr.].
19. Sukhytska, N. V. (2014). Pryntsypy sotsialnoho zabezpechennia naseleennia. [Principles of social welfare of the population]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia «Iurydychni nauky»*. T. 1. Issue 6-2, p. 55–57. [in Ukr.].
20. Kutsa, A. M. (2011). Administratyvno-pravove rehuliuвання sotsialnoho zakhystu invalidiv.[Administrative and legal regulation of social protection of the disabled]. avtoref. ... kand. yuryd. nauk. Zaporizhzhia. 18 p. [in Ukr.].
21. Koshykov, D. O. (2019). Pryntsypy derzhavno polityky u sferi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy. [Principles of state policy in the sphere of ensuring the economic security of the state]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pravo*. Issue 7, pp. 59-65. [in Ukr.].
22. Yakovliev, O. A. (2017). Pryntsypy derzhavno polityky u haluzi okhorony pratsi [Principles of state policy in the field of labor protection]. *Pravo ta innovatsii*. № 2 (18), pp. 75-80.

ABSTRACT

Kostiantyn Fomichov. System of principles of the state policy for the formation and implementation of social security for persons with disabilities. The article is devoted to the study of the system of principles of state policy for the formation and implementation of social security for persons with disabilities. Within the scope of the research, semantic and doctrinal approaches to the interpretation of the principles were considered, as well as the author's definition of the principles of state policy for the formation and implementation of social protection of persons with disabilities was proposed as the basic starting principles that have a systemic, imperative nature and are aimed at regulating the process of formation and implementation of state policy in the field of social security of persons with disabilities.

The article argues the need to study the system of principles in the context of the state policy of formation and implementation of social security for persons with disabilities, emphasizing both the theoretical and practical meaning. The author gives the approaches of domestic scientists to the classification of principles.

The article also demonstrates the principles of social protection of persons with disabilities, which are enshrined in international legal and national normative acts. In particular, among them are the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and Recommendation R(92) 6 of the Committee of Ministers of the Council of Europe, which are generally recognized and implemented by Ukraine.

The author provides an author's approach to the classification of the principles of state policy for the formation and implementation of social security for persons with disabilities. Thus, among the principles, it is proposed to distinguish two groups, namely: system-wide and specialized-structural, which in turn are divided into target, functional, and organizational-procedural ones.

Keywords: *principle, state policy, implementation of state policy, social security, person with disabilities.*

УДК 342.7+342.85

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-191-196

Вікторія ЗАДОЯ[©]

викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ПУБЛІЧНИХ ПРАВ ОСІБ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

Автором зазначено, що створення ефективного та цілісного механізму захисту публічних прав осіб, за допомогою якого забезпечується їх відновлення, усунення перешкод у реалізації, є важливим елементом подальшої розбудови нашої держави, як демократичної і правової. Важливого значення у реалізації такого завдання має інститут захисту суб'єктивних публічних прав. Проаналізовано наукові підходи до визначення поняття суб'єктивного публічного права, до їх класифікації, форм захисту суб'єктивних публічних прав. Зроблено висновок, що захист суб'єктивних публічних прав осіб являє собою комплекс засобів правозахисного спрямування, спрямованих на припинення порушень прав осіб, з їх відновленням або визнанням, що здійснюється у межах і способами, який встановлений у нормах адміністративного права, за допомогою органів публічної влади або суду, або особою, суб'єктивні права якої порушені, самостійно.

Ключові слова: *адміністративне право, захист, суб'єктивне право, публічні права, суб'єктивні публічні права, форма захисту.*

Постановка проблеми. Як впливає із положень Конституції України, забезпечення захисту прав людини і громадянина, є обов'язком держави. Ці конституційні положення є основою регулювання відносин держави і особи у публічній сфері. Європейський напрям нашої держави, побудова інститутів публічної влади на засадах «good governance», гарантування прав свобод людини, проголошення країни, де панує верховенство права та демократія. зумовлюють створення ефективного системи не тільки реалізації, але й захисту проголошених в Основному законі прав і свобод людини. Створення ефективного та цілісного механізму захисту публічних прав осіб, за допомогою якого забезпечується їх відновлення, усунення перешкод у реалізації, є

© В. Задоя, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8527-3387>

kafedra_zpd@ukr.net